

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula I. Appetitus non est nisi boni

urn:nbn:de:bsz:31-102400

cedat cognatio, ut Aristoteles non semel finem vel id, cujus gratiâ, exprimere volens, voce boni utatur, non ineprè tractatio eorum, quæ ad appetitum, bonum item & malum ipsi oppositum pertinent, cum iis, quæ ad finem spectant connectitur.

REGULA I.

Appetitus non est nisi boni.

I. Testatum hoc facit Philosophus, quando in principio *Eth. ad Nicom.* laudat eos, qui dixerunt, bonum esse id quod omnia appetunt: quod perperam faceret, si sentiret, appetitum ferri in aliquid quod bonum non sit.

II. Verùm primò, quotidiana omninò reclamare videtur experientia. Si enim appetitus in malum nõ ferretur, non tam plena essent omnia stupris, cædibus, furtis, rapinis &c. Hæc enim perpetrari non à nolentibus, sed laxatis penitus appetitui frenis, in confesso est.

III. Dicis, cum in adductis malis, v. g. in stupro, duo occurrant, quorum unum est malitia & inhonestas, alterum ratio jucundi, stuprum non appeti à libidinoso, ut malum est, sed ut jucundū, quod ille pro summo & vero bono habet.

IV. Sed regeri potest, cum, qui odio alterius flagrat, malum ipsi velle, quatenus est ipsi malum, & non ratione alicujus adjuncti, quo ipsi bonum est. Vult ergò aliquis malum, ut malum est.

V. Secundò, Aristoteles apertè testatur II.

Eundem

Eadem c. X. voluntatem præter naturam esse mali, licet secundum naturam tantum boni sit.

VI. Tertio: Oppositorum eadem est potentia, ut visus albi & nigri, quod peculiari ratione de potentiis rationalibus asseritur IX. Met. t. 3. Appetitus autem omnis est potentia quædam, & quædam voluntas, quæ est nobilissima inter species appetitus, est potentia rationalis. Est enim ἐν τῷ λογικῷ, III. de animat. 42. Erit igitur oppositum, & per consequens etiam boni & mali.

VII. De objecto appetitus, quod & quomodo id tantum bonum sit, quædam jam supra diximus Disp. II. X. Reg. I. Ut tamen sensus Regulæ in clariori ponatur luce, duo præmittimus. I. vocem appetitus, cui respondet Græca ὀρεξις, bifariam sumi, jam pro potentia sive facultate, cujus duo sunt actus, quorum unus est velle; sive appetere, amare vel persequi, Philosophus III. de an. c. II. vocat διώκειν; item ὀρεξιν τὴν κατ' ἐνέργειαν. Alter est nolle, odisse, vel fugere sive averfari aliquid, Philosopho est Φυγή vel Φεύγειν. Jam pro actu secundo, persequutionis nimirum sive appetendi, & opponitur actui odii vel fugæ. Quod enim odio habemus aut averfamur, id appetere non dicimur, quamvis ad appetitum, ut pro facultate, accipitur, pertineat.

IX. II. Aliud est id, quod appetitur, aut odio habetur, aliud ratio, sub quâ appetitur, aut odio habetur. Illud objectum materiale, hoc formale, dici meretur.

IX.
ritus, et
est non t
probatio
II. & IV.
vel averf
is tantum
artes plu
tum est i

Christur
vificam
mundus

X. N
in malum
quæ tan
lam, ita
quod co
re dulce
esse acci
planè n
& ut ma
mali att
lum, ut
quod al
argume
rat mal
Motii,
injectat
directo

IX. Quibus præmissis dicimus primò: *Appetit*, etiam ut hæc vox sumitur pro actu secundò, est non tantum boni, sed & mali. Prius non indiget probatione. Posterius confirmatur iis, quæ §. II. & IV. allata sunt. Et simili modo de actu odii vel aversationis statuendum est, nempe non mali tantum est, sed & boni: quemadmodum bonæ artes plurimos semper repererunt olores. Et notum est illud Lyricorum Principis:

Virtutem incolumem odimus.

Christum, ejusque discipulos & Religionem salvificam semper internecino odio prosequutus est mundus, & adhuc hodieque prosequitur.

X. Non tantum autem actus appetendi fertur in malum planè per accidens, dum nimirum rei, quæ tanquam bona expetitur, accidit, esse malum, ita ut appetitus non attingat rationem mali, quod constat ex §. I. eò modo, quò visu percipere dulce dicimur, dum videmus album, cui dulce esse accidit; ita tamen, ut ipsa dulcedo sub visum planè non cadat: verum etiam expressè & per se, & ut malum est, sive ut appetitus ipsam rationem mali attingat; sicut inimicus alteri precatur malum, ut ipsi malum est, h. e. vult illud ipsum, per quod aliquid alteri malum est, id quod intendit argumentum §. IV. Itmò fit, ut quis sibi ipsi expectat malum, ut malum est, quod ostendit exemplum Mutii, dum spontè, sciens & prudens, dextrâ ignè injectam torruit, & Codri, qui mortè expresso & directo animi proposito appetiit & oppetiit.

R

XI

XI. Ex quibus & de odio vel fugâ res evidens est, nempe, inimicum nolle, alteri boni quid contingere, ut ipsi bonum est, imò posse quem sibi ipsi nolle bonum, ut ipsi bonum est, sicut Codrus vitam suam. & Mutius manus suæ salutem & integritatem noluit.

XII. Secundò: *appetitus pro actu secundò sumtus nullius sive boni sive mali est, nisi sub ratione boni: vel, quod eodem recidit, ratio, sub quâ aliquid appetitur, non est nisi bonum.* Et hæc est mens Philosophi, scribentis, rectè perhibere, bonum esse id, quod omnia appetunt. Estq; hic sensus præsentis Regulæ, nimirum, utcunque se habeat id, quod appetitur, sive bonum sit, sive malum, ipsi objectum formale appetitus, vel ratio, sub quâ appetitur, esse bonum, & non malum. Quam in sententiam multa Augustinus II. *Confess. a. c. IV. ferè usq; ad finem libri.*

XIII. Et hanc sententiam de ratione, sub quâ aliquid appetitur aut odio habetur, rectè Vatzquetz l. 2. *Tom. I. disp. XXXI. c. II.* collocat inter principia nobiscum nata, sive communes notiones naturaliter animis hominû insitas, & Occhamum, de quo supra *disp. XIX. Reg. I.* aliosque Nominales, qui contrarium docent, manifestè desipuisse neminem non videre scribit. Neque melius probari, quàm experienciâ vel inductione potest, cùm quilibet & secû experiatur, nihil se velle & neminem alium quidquâ appetere videat, nisi inter.

interv
delectat
sed quat
optimû
lucrum
definitio
eodem t
est

Eadem
directè
ipsi mal
num, C
ni publ

XIV.
nisi sub
famur,
Nempe
sicut co
sunt, se

XV.
quæ pro
stituer
petitur
bonum
Philos
I. Pol.
tur, on
V. Me
cetero
psumj

interveniēte aliquā ratione boni. Sic qui stupro delectatur, non ut malo & inhonesto delectatur, sed quatenus, cum jucundissimum sibi sit, etiam optimū esse judicat. Qui rapto aut furto vivat, lucrum respiciunt, quod expresit Paul. Jctus in definitione furti l. 1. ff. de furt. Cædes patrantur eodem fine, aut etiam vindictæ causā. At

est vindicta bonum vitā jucundius ipsā.

Eadem causa est, quod inimicum malo mactari directè volumus, quod bonum nobis judicemus, ipsi malè esse. Mutium ad comburendam manum, Codrum ad appetendam mortem amor boni publici unicè impulit.

XIV. Quemadmodum autem nihil appetitur, nisi sub ratione boni, ita nihil nolumus, aut averfamur, vel odio habemus, nisi sub ratione mali. Nempe averfamur non mala tantum, sed & bona, sicut constat ex §. IX. verum non quatenus bona sunt, sed quatenus mali rationem habent.

XV. Facit ad meliorem intellectum eorum, quæ proposuimus, id, quod tertio loco dicere constitueramus, nempe, *bonum, sub cujus ratione appetitur, quicquid appetitur, non tantum esse verum bonum, sed & apparens.* Quo de vide disputantem Philosophum III. Eth. c. IV. Quod pertinet, quod I. Pol. c. I. dicit, *ejus gratiā, quod bonum esse videtur, omnes omnia faciunt.* Et quod II. Phys. c. III. & V. Met. c. II. id cujus gratiā, debet esse optimum, & ceterorū finis. Sed nihil interest, utrum dicatur ipsum finem esse bonum, aut videri bonum.

XVI. Cujus ratio est, quod appetitus non fertur in rem, nisi ut cognitam, de quò *Reg. seq.* Nihil ergò interest in appetendò, sive aliquid reverrà bonum sit, sive non; modò ut bonum cognoscatur. Idem judicandum de odiò, vel actu averfandi appetitùs. Ut aliquid aversemur & respiciamus, satis est, si ut malum apprehendatur, vel tale existimetur, sive reverrà hujusmodi sit, sive non.

XVII. Ubi tamen id fortassis prætereundũ non est, quod diximus, appetitum esse boni etiam apparentis, tantũ verum esse de appetitu animali sive sensitivò, & rationali; non autem de appetitu innatò, de quò *Reg. seq. §. I. & II.* sed hunc tantũ esse boni veri, cujus ratio patet ex dictis. Nam bonum apparens habet respectum ad facultatem cognoscentem. Est enim bonum apparens id, quod cognoscitur ut bonum; bonũ tamen non est. Cũ ergò appetitus innatus nõ sequatur cognitionem, non potest in objectò ejus locum habere bonum apparens.

XIX. Verũ hic removendum est quoddam *avimov*; quò nobis dubiò procul, quisquis ea, qua superius commentati sumus, attentius legerit, dicam contradictionis impinget. Docuimus enim §. XII. & XIII. quicquid appetitur, appeti sub ratione boni, & nõ mali, quod profectò idem esse videtur, atq; appeti ut vel quatenus bonum, & non quatenus malum: sicut dicere, hominem sentire, ut vel quatenus animal est, & sub ratione

anima.

animalis
asseruim

XIX.

bifariam

nisi objec

se mali, q

id, per qu

etiam esse

petitus: i

diximus.

le, h. e. ra

modo ne

licet illu

malum e

sub quo a

XX. C

gnificat,

sed etiam

nempe ro

nus enim

formale

lum, Ad

ctum ra

circa ob

Hurtadu

igitur est

quamur

tentiæ. C

bonum,

animalis, unum idemque sunt. At contrarium asseruimus § IV. & X.

XIX. Respondemus, malum appeti ut malum, bifariam posse intelligi: primò, ut non exponat nisi objectum materiale, ita ut sensus sit, ipsum esse mali, quod in objecto est, aut esse putatur, vel id, per quod aliquid formaliter malum est, & tale etiam esse cognoscitur, esse id, in quod fertur appetitus: idq; volunt & probant ea, quæ §. IV. & X. diximus. Secundò, ut exprimat objectum formale, h. e. rationem, sub quâ aliquid appetitur, & hõ modo negamus, malum appeti ut malum, quia licet illud ipsum, per quod aliquid formaliter malum est, appetatur; ratio tamen, vel formale, sub quo appetitur, non est nisi bonum.

XX. Quantum ad appetitum, ut facultatem significat, patet, non tantum objectum materiale, sed etiam formale esse tum bonum, tum malum, nempe respectu diversorum ejus actuum. Quatenus enim vult aut expetit aliquid, ejus objectum formale est bonum, quatenus verò odit, est malum. Adsignatur enim potentia aut habitui objectum ratione actuum ejus, cum non nisi per actus circa objectum aliquod versetur, ut docet Petrus Hurtadus de Mendozâ *disp. Log. I. s. XI. s. 7.* Quod igitur est objectum actuum, sive de materiali loquamur, sive de formali, id quoq; est objectum potentia. Quare cum objectum actuum formale sit tum bonum, tum malum, actus nimirum persequendi

R 3 bo.

bonum, actus fugiendi malum, utrumque erit quod huiusmodi objectum ipsius potentiae.

XXI. Atque iis quidem, quæ hactenus disputavimus, satis diluta sunt ea, quæ §. II. & IV. fuerunt proposita.

XXII. Locum Aristotelis §. V. citatum quod attinet, ea est mens ipsius: voluntatem (loquimur de actu secundo) secundum naturam esse veri boni, præter naturam autem ejus, quod malum quidem, apparet tamen bonum, vel habetur pro bono. Id autem tantum abest, ut cum iis, quæ hactenus tradidimus, pugnet, ut potius ea confirmet. Esse autem hanc Aristotelis sententiam, patet ex iis, quæ paulò ante proposuerat. Loquens enim ibi de fine, eadem verba usurpat. τὸ δὲ τέλος αἰετὸν καὶ φέρων ἰσχυρὸν ἀγαθόν &c. ὡς δὲ φύσιν δὲ καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, ἀλλὰ τὸ φαινόμενον ἀγαθόν. Hæc verba exponere censeo illa, quæ paucis interjectis sequuntur, quæque §. V. designantur, & sic habent: Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ βίλητος φύσις ἰσχυρὸν ἀγαθὸν δέσσει, ὡς δὲ φύσιν δὲ ἑκατέ, καὶ εὐάλεται φύσιν μὲν τὸ ἀγαθὸν ὡς δὲ φύσιν δὲ καὶ τὸ κακόν.

XXIII. Neque quicquam facescit negotii id quod §. VI. objectum est. Primò enim conclusio cum eò, quod ipsi tanquam consequens annexatur, nobis non adversatur. Majorem quod attinet, ea non est vera de quibuslibet oppositis. Non omnium oppositorum eadem est potentia, ut visus est alibi quidè & nigri, sed non est calidi & frigidi.

amari & sitorum, compreh

A
I. Vu
dum aut
mò prop
& quide
quæ per a
odii, &c.
pro actu
Reg. præ
solet dup
vocatur.

Moral. c
sin. cupid
sumitur p
tur distia
secundus
quàm ips
quæ care

II. Se
significat
non requ
enim app
I. Phys. t.
alterius r
vi cogn
tus, natu
am

amari & dulcis. Est igitur eadem potentia oppositorum, eorum scilicet, quæ sub objecto ejus comprehenduntur.

REGULA II.

Appetitus non fertur in incognitum.

I. Vulgò ita: *Ignori nulla cupido.* Notandum autem, vocem appetitus bifariam sumi: primò propriè, pro facultate animæ vel viventium, & quidem cognoscendi vi pollentium propriâ, quæ per actus secundos, quales sunt actus amoris, odii, &c. fertur in bonum vel malum; vel etiam pro actu secundo hujusmodi facultatis, quâ de re Reg. præc. §. VII. Ejusmodi appetitus constitui solet duplex, sensitivus & rationalis, qui voluntas vocatur. Aristoteles II. de an. t. 28. & I. Magn. Moral. c. XIII, dicit esse *ἄπιστον*, *ἰσχυρὸν καὶ βέλγησιν*. cupiditatem, iram atq; voluntatem. Secundò sumitur pro inclinatione naturali. Ubi non datur distincti actus, primus vel potentia, & actus secundus appetendi, sed nihil aliud esse videtur, quàm ipsa potentia, ut refertur ad perfectionem, quâ caret.

II. Sermo hic est de appetitu in priori tantum significatione. Nam ad appetitum naturalem non requiri cognitionem, extra dubium est. Hic enim appetitus est, quo materia appetit formam, I. Physic. 81. quæ tamen neq; formæ, neque cujusq; alterius rei notitiam habet. Ita & lapis, qui omni vi cognoscendi destituitur, in superiori loco detentus, naturalem appetitum habet ad motum deorsum.